

Отразяване и рамкиране на обусловено от омраза насилие в български медии

Люба Спасова

ИИОЗ при БАН

Имейл: lyuba_spasova@hotmail.com

Абстракт: Като анализира съдържанието на медийни публикации в различни по тип и аудитория медии, статията изследва интерпретационните схеми и рамките, чрез които се представя насилието и агресията, мотивирани от предразсъдъци и социално обусловена омраза в България. Изследването се основава на контент анализ на медийни публикации, свързани с три симптоматични случая на агресия, мотивирана от омраза и предразсъдъци, при което са анализирани изграждащите рамките смислови ядра, определения, причинно-следствени тълкувания и морални оценки. В два от случаите се идентифицират ясно диференцирани и изцяло различни и разминаващи се, дори в някакъв смисъл паралелни и огледални интерпретативни рамки. В същото време, рамките са вътрешно последователни и издържани в своята собствена логика и отрязват специфична идея за света и обществото, пряко свързана с себекатегоризациите и социалната позиция и задвижващите поведението дефиниции на действащите лица.

Ключови думи: контент анализ, рамкиране, социално обусловена омраза, медии.

Media coverage and framing of hate conditioned violence in Bulgaria

Lyuba Spasova

ISSK at the Bulgarian Academy of Sciences

E-mail: lyuba_spasova@hotmail.com

Abstract: Employing content analysis of media publications, the author of the article studies interpretative schemes and frames in the representation of violence and aggression motivated by socially conditioned hatred in Bulgaria. Three symptomatic cases of aggression motivated by hatred and prejudice were selected and their framing was analyzed with regard to definitions, determination, causality interpretations and moral assessments. The results in two of the cases reveal distinct and completely differing and divergent, even in some sense parallel and mirroring one another, interpretative frames. At the same time, the interpretative frames are inherently consistent and sustained in their own logic, and reflect a specific idea of the world and society directly related to the self-categorization, social positioning and behavioral determinants of the actors.

Key words: content analysis, frame analysis, hate violence.

Въведение

Особеното внимание към престъпленията и насилието, мотивирани от предразсъдъци и социално обусловена омраза се дължи преди всичко на техния символен характер и спецификата им на „създаващи различие“ [1] актове на институционализация на социална доминация и подчинение, актове на символно и културно предопределено противопоставяне.

Анализът на медийното представяне и публичното говорене за такива актове на омраза и насилие, позволява от една страна да се идентифицират съществуващите норми, ценности и предразсъдъци - кристализираните социални и културни структури,

доколкото заеманите позиции са именно резултат от интернализираните социално конструирани дефиниции за поведение. От друга, то осветлява активните стратегии на агентите да представят събитията в благоприятна за тях светлина и да легитимират събитията и ролята си в тях през собствената си морална позиция, в случая на престъпленията от омраза - чрез използването на различни оправдаващи интерпретации и интерпретативни рамки. Освен това, публичното говорене и опитите за оправдаване на собствените позиции по отношение на актове от омраза имат като резултат не само рационализиране на омразата или насилието в конкретния акт, а са част от цялостния процес на нормализация на социално обусловената омраза, от нейната рационализация и институционализация.

Теоретична рамка

Спецификите на престъпленията и актовете, мотивирани от предразсъдъци и омраза и преди всичко символният им характер и широката им, но в нашия контекст невидима чрез официални данни и статистика, разпространеност, дават основание да се приеме, че това не са отделни девиантни актове, а нормализирана девиация. Престъпленията от омраза, както и предизвикващата ги социално обусловена омраза, са вградени в организационните структури и процеси, интернализирани от членовете на различни социални групи като допустимо и дори желателно поведение и са предавани и усвоявани в процесите на социализация [2].

Нормализацията е механизмът или по-точно механизмите, които предизвикват, катализират и правят възможно и приемливо извършването на девиантни актове, при които социално обусловената омраза бива обективизирана в престъпления и насилие. Трите основни механизма на нормализация на омразата и актовете на омраза са социализация в интерпретации, оправдаващи омразата, рационализация на опита чрез създаване и комуникация на интерпретации, оправдаващи омразата и институционализация и вграждане в социалния контекст на интерпретации, оправдаващи омразата.

Преди всичко, нормализацията на омразата и обективизирането ѝ в престъпления от омраза е резултат от това, че социалната структура не е статична или монолитна. Тя се променя, доколкото всеки път се задейства от хората [3] като с промените се променят и категориите, и техните дефиниции, и взаиморазположение. Именно тези промени, едновременно обективни и субективно преживявани, както и стремежът на различните групи да се диференцират от останалите е това, което води до съперничество в обществото и предопределя „предимно конфликтния характер на обществените отношения“ [4]. Престъпленията от омраза са изпълнена с насилие последица именно на институционализиращата различията социална структура. В голямата си част предпоставките за престъпления от омраза като културно дефинирани норми и оправдаващи интерпретации са вече институционализирани и дори легитимирани в резултат на предишни властови борби между различни социални групи [5]. Взаимодействието между различните социални групи предоставя контекст, в който представителите им се съревновават за привилегиите да дефинират различието по подходящ и облагодетелстващ съответната група начин, като някои се стремят да осигурят запазването, а други – промяна, на йерархиите на социалната власт. Едновременните, противоположни, опити за създаване на различие водят до напрежение, в което актът на омраза конструира жертвите и извършителите и ги затвърждава като изразители на съответния нормативен ред. Доколкото структурата предхожда индивида, омразата към различните като част от културните норми се научава и интернализира заедно с всичко останало, научено и акумулирано като опит на индивида.

Доколкото са дълбоко свързани и проникнати в и от социеталния контекст и култура, оправдаващите интерпретации способстват нехуманно отношение не само в крайни и необичайни ситуации, а и във всекидневието на обикновените хора [6]. Доколкото в голямата си част, също както и задръжките, те са интернализирани в процеса на социализация като готови рационализации и част от цялостната нормативна система и символна вселена на съответна група, оправдаващите интерпретации не биват подлагани на критика, докато в същото време служат за модифициране на задръжките и рационализиране на поведението.

Методология

Според класическата дефиниция на Крипендорф, анализът на съдържанието се определя като „изследователска техника за създаване на повтаряеми и валидни изводи от данни (обикновено текст) за техния контекст“ [7].

В настоящото изследване е приложен вариант на анализа на съдържанието - анализ на рамкирането като е адаптиран метода на изследването, предложен от Матес и Коринг [8], целящ да осигури чрез специфичен дизайн и процедури по-висока надеждност и валидност на резултатите за изследване на интерпретационните рамки. Така, в анализа не са директно дефинирани и кодирани цели смислови рамки, а са дефинирани и кодирани отделни елементи на рамките. Следвайки определението на Ентман [9], като елементи на рамката са дефинирани: определение за проблема, причинно-следствена интерпретация, морална оценка и препоръка за действие. Всеки от тези елементи на свой ред съдържа няколко под-елемента или категории, като те се операционализират до конкретни променливи, в зависимост от темата и конкретния обект и предмет и безпроблемно се идентифицират при контент анализа. След като променливите и категориите – елементите на рамката - са кодирани, получените данни се подлагат на клъстерен анализ, в резултат на който се разкриват рамките. Когато „няколко елемента се групират систематично по определен начин, те формират модел, който може да се идентифицира в няколко текста от извадката“ и това е именно рамката [10].

Основно предимство на използвания метод е, че като се избягва директното кодиране на рамките с една променлива, а се използва кодиране на отделни елементи, се повишава надеждността на анализа. Второто важно предимство на метода е, че разлагането на рамките до изграждащите ги елементи и идентифицирането им чрез клъстерен анализ позволява да се избегне предварителното и субективно идентифициране на рамките, с което се повишава валидността на анализа. Освен това, използването на клъстерен анализ за идентифициране на рамките, минимизира участието на изследователя и неговите/нейните собствени схеми, чрез което улеснява разкриването на нови рамки. Не на последно място, тази процедура позволява да се съчетаят дедуктивния и индуктивния подход, доколкото част от променливите са изведени предварително като операционализация на елементите, а други са идентифицирани по време на кодирането. За да се повиши допълнително надеждността е приложен тест-ретест метод за кодиране, при който един и същ изследовател (авторът) кодира през съществен времеви интервал единиците на анализ като се тества степента на разминаване на оценките. При разминаване на оценките, кодирането на съответните единици се осъществява отново от друг изследовател като се избира съвпадащата оценка. В настоящия анализ, разминаване на оценките имаше за пет статии, т.е. 98% съвпадение, което е много висока надеждност. Като първа стъпка на анализа са избрани три случая на мотивирано от предразсъдък насилие, които да бъдат изследвани. Първият и най-важен критерии за избор е случаите да са свързани с извършено действие, противоречащо на закона, което да е квалифицирано от заинтересовани лица и социални агенти като насилие, мотивирано от омраза, т.е. те са рамкирани като такива в публичното пространство. Следващият

критерий е да са получили достатъчно гласност и да са отразявани в печатните масови медии, за да може да се формира извадка. Третият критерий за избор на случаите е да са се развили достатъчно във времето, т.е. да са достигнали до някакъв логичен завършек или да са близо до него, за да се проследят комуникационните стратегии и процеса на рамкиране. Последният четвърти критерий - да обхващат различни типове насилие и агресия, както и различни типове омраза, за да се идентифицират различни рамки и нормализиращи омразата оправдаващи интерпретации.

На база на тези критерии първият избран случай е убийството на студента Михаил Стоянов в София през декември 2008 г. Михаил Стоянов е убит при нанесен му побой, защото, по думите на нападателите, изглеждал като гей. Според действащото в момента законодателство този случай представлява тежко престъпление, но дискриминиращият мотив не се разпознава като такъв. Редица експерти и разследващият прокурор определят убийството като престъпление от омраза на хомофобска основа, макар и да не може да се преследва като такава [11]. Извършителите на убийството са осъдени с влезли в сила присъди през 2018 г.

Вторият избран случай е инцидент пред Софийската джамия Баня Башъ през май 2011 г., при който при протест по време на петъчна молитва Волен Сидеров и негови поддръжници и симпатизанти стигат до стълкновение с мюсюлманите. Причинени са материални щети и наранявания на молещите се пред джамията, симпатизантите на Волен Сидеров също получават наранявания. Образувани са четири досъдебни производства, впоследствие прекратени, като едно от тях е срещу неизвестен извършител за проповядване на омраза и вражда на религиозна основа. Отново редица експерти, както и официални лица и политици, разглеждат случая като престъпление от омраза, макар да няма осъдени извършители и официално действията на замесените лица да не са класифицирани като такава. През 2015 г. Европейският съд по правата на човека в Страсбург осъжда България заради инцидента.

В третия избран случай католически свещеник, енорист в гр. Белене, Паоло Кортези, получава заплахи за живота си, защото е настанил семейство сирийци с бежански статут през март 2017 г. Случаят предизвиква масови протести и на поддръжници, и на опоненти, а отец Кортези е отзован от България поради риск за живота му. По-късно през 2017 г. той се връща в Белене. По случая не е известно да има задържан или осъден за отправените закани, не са изнесени и данни за евентуални производства. Отправянето на закана за престъпление против личността е престъпление, кодифицирано в НК (чл. 144 НК), но дискриминационните подбуди не са кодифицирани като утежняващи. И този случай е класифициран от експерти и заинтересовани лица като проявление на омраза. Извадката е с целево подбрани единици за анализ като е формирана с две стъпки - в първата чрез типологичен подбор са селектирани медиите, а във втората – чрез търсене по фраза са селектирани конкретните материали [12]. Причината за ограничението в обхвата на изследването, чрез ограничение на медиите, е практическата невъзможност да бъдат включени всички медии и материали, публикувани във връзка с трите изследвания случая: това би означавало да се анализират десетки хиляди публикации и материали и почти всички медии в страната – телевизии, радиа, вестници, онлайн или офлайн. Типологичният подбор на медиите обаче позволява, макар и да липсва представителност на извадката, да се осигури максимално широк спектър от рамки, тези и гледни точки, което е и причина това да е най-често използваният метод при определяне на извадката при подобен тип изследвания [13]. Типологичният принцип за подбор на медиите е политическата ориентация и споделяните политически идеи като поради спецификата на темата акцент е поставен върху крайно десните медии и медиите на крайно десни и патриотични партии. В извадката са включени единадесет медии като от тях: 1) крайно десни, националистически, патриотични – вестник и телевизия Атака

(печатно и онлайн издание, кабелна телевизия), вестник Десант (онлайн издание), телевизия СКАТ (кабелна телевизия и онлайн издание), електронния сайт на партия ВМРО, електронен сайт Лентата, електронен сайт Бултаймс; 2) либерални или консервативни, по-скоро десни – вестник Дневник (печатно и онлайн издание), информационен сайт на агенция ПИК; 3) без определен политически уклон – информационен сайт Днес; 4) по-скоро леви – в. СЕГА (печатно и онлайн издание); 5) леви, социалистически – в. Дума (печатно и онлайн издание). В анализа са използвани онлайн вариантите на медиите, представени на електронните им сайтове. Доколкото според предишни изследвания представянето на проблемите в онлайн версиите на медиите не се отличава съществено от представянето им в офлайн версиите [14] и това с голяма степен на вероятност е валидно и у нас, използването на онлайн вариантите може да донесе само позитиви. От една страна поради първостепенната важност на крайно десните медии, болшинството от които нямат печатен вариант и императивността в този случай на включване на уеб материали, използването изцяло на онлайн версии увеличава хомогенността на единиците за анализ. От друга страна, онлайн вариантите на медиите позволяват да се използва автоматизирано търсене, което гарантира пълнота на извадката и улеснява втория етап на подбор. Във втория етап са подбрани конкретните статии, включени в извадката, като това са всички статии за трите случая в съответната медия. Статиите са селектирани чрез търсене по ключови думи съответни за всеки от трите случая (една или няколко фрази) като след това са отсети отнасящите се до случаите статии. За първия случай търсенето е по фрази „Михаил Стоянов“ и „Стоянов убийство“ във всички медии. За третия – по фрази „Паоло Кортези“ и „Кортези Белене“ във всички медии. За втория случай фразите за търсене са: „Сидеров джамия“, „Сидеров баня“ за всички медии, а освен тях във в. Атака и: „джамия София“, „Баня Баш“, „атака джамия“, „атака баня“. Добавянето на допълнителните ключови фрази във втория случай се налага именно поради различното рамкиране.

Времевите особености на изследвания проблем и трите случая налагат диапазон за анализирани публикации от десет години: от 2008 г. до 2017 г. Началната точка за изследването на първия случай – убийството на Михаил Стоянов – е поставено от статия във в. Сега от 08 Юни 2010, в която случаят е отразен покрай разкриването на убийците на младежа. Начална точка на изследването на втория случай – агресията и насилието пред софийската джамия – съвпада с датата на самия инцидент – 20 май 2011 г. и е отбелязана от 12 медийни материала. Началната точка за изследване на третия случай е поставена от статия във в. ПИК 06 март 2017 г. За последни публикации по случаите не може да се говори тъй като макар и да са се развили и да са достигнали до логичен завършек и трите случая все още биват споменавани като пример или дори, говорейки за първите два случая - като символ, за съответния тип насилие. Все пак за край на изследването е определен 31 декември 2017 г. и последните медийни материали и по трите случая са от 2017 г.

Анализираните в изследването материали, публикувани в единадесетте включени в извадката медии, са общо 271 като 46 от тях са посветени на убийството на Михаил Стоянов, 172 на провокациите и насилието от симпатизанти на п. Атака пред софийската джамия и 53 на случая с отец Паоло Кортези.

Следвайки описаната по-горе методология и протокол, публикациите и по трите случая са кодирани в една и съща кодираща матрица, конструирана според операционализираните до променливи елементи на интерпретативната рамка. Променливите, изграждащи матрицата са:

1. Регистрационни – дата, медия, тип медия, релевантност

2. Определение за проблема – рубрика, основна тема, основен герой, политически елемент, етикетирание на акта, приписване на омраза/ предрасъдък, рискова/ виктимизирана група;

3. Причинно-следствена интерпретация – приписване на вина и отговорност; посочване на жертва, други случаи на престъпления от омраза, детайли;

4. Морална оценка – оценка на акта, изразеност на оценката, приписване на полза и дивиденди, приписване на опасност и риск, оправдаващи интерпретации нормализиращи омразата и насилието, реч на омраза;

5. Препоръка за действие – предлагани промени; специфичност на промените; сфера на промените; призив за действие.

За всеки от случаите променливите се различават като стойност поради конкретни особености, събития, действащи лица и пр. Именно различните характеристики на трите случая, въпреки общата матрица, не позволяват те да бъдат анализирани заедно, защото това би довело до загуба на ценни детайли и особености на интерпретационните рамки. Като следваща стъпка данните за всеки от трите случая са подложени на клъстерен анализ въз основа на променливите, съставляващи елементите на рамката, които поради различния брой променливи с множествен избор са различни за трите случая. Използван е метод на двустепенно клъстер групиране (Twostep cluster в SPSS) без предварително определяне на броя на клъстерите, метрика на дистанцията чрез логаритмична вероятност (log-likelihood) и байесов информационен критерий (BIC) за клъстериране [15].

Резултати и анализ

Интерпретативни рамки при отразяване на убийството на Михаил Стоянов

Поради множествения характер на някои от променливите, което налага като променливи да се анализират отделни опции, броят на входните параметри за клъстериране е двадесет и девет. Клъстерният анализ определя две различни интерпретационните рамки, в които се представят събитията. Според средната стойност на силуетите на обединяване и разединяване (0,3) качеството на клъстерите е сравнително добро. Отношението между големините на двата клъстера е 1,42 като единият съдържа 19 публикации (41,3%), а другият – 27 (58,7%). Най-важният прогнозен за разпределението индикатор е основната тема на публикацията. Други важни прогнозни за разпределението индикатори са препратки към други случаи на насилие и престъпления от омраза, наличие на детайли, основно действащо лице, приписване на опасност за обществото, политически елемент, специфичност на предлаганите промени, призив за действие.

Първият клъстер, съдържащ 19 публикации (41,3%), представлява интерпретативна рамка, която условно може да бъде наречена „Съдебно дело срещу извършителите“. В тази интерпретативна рамка публикациите са свързани изцяло с убийството на Михаил Стоянов и последващите събития без да се правят препратки към други подобни случаи. Основна тема на всички материали е съдебното дело срещу извършителите на убийството. Основно действащо лице в публикациите са преди всичко юристите, свързани с делото (47,4%), както и извършителите на убийството (42,1%). Макар и с малко, преобладават материалите, в които актът е етикетирани като „убийство“ (52,6%), но почти толкова са и тези, в които е етикетирани като „брутално убийство“ (47,4%). В по-голямата част от публикациите липсва приписване на омраза (73,7%), но в почти всички е спомената таргетираната социална група (94,7%). Във всички материали като жертва е посочван убития Михаил Стоянов. Преди всичко вина се приписва на извършителите (90,9%), като освен тях посочвани са институциите (45,5%), както и законите (9,1%). Оценката за акта и последвалите събития е еднозначно отрицателна

като в по-голяма част от материалите е ясно експлицирана (78,9%). Като правило в тази рамка дивиденди и полза не се приписват на никого (94,7%), но също не се приписва и бъдеща опасност (94,7%). Освен това, като цяло в тази рамка отсъства политически елемент (94,7%) и не са представени тези или мнения на крайно десни политици (100%). Изцяло отсъства реч на омразата. В преобладаващата част от публикациите не се посочва нужда от промени (89,5%), а когато такива са предложени, те касаят съдебната сфера и процедури. Не се отправят призови за гражданска активност и мобилизация. Вторият клъстер, съдържащ 27 публикации (58,7%), представлява интерпретативна рамка, която условно може да бъде наречена „Неодобрение и протести срещу насилие“. За разлика от първата интерпретативна рамка, тази далеч не е толкова монолитна и убийството на Михаил Стоянов не е акцент на материалите, а само се споменава или се разглежда заедно с други случаи. Така, лайтмотив на тази интерпретативна рамка е неодобрението към подобно насилие, но конкретна тема на публикациите са други случаи на смърт или насилие (33,3%), протести под знака на София прайд (22,2%), протести против законовата рамка на престъпления от омраза (18,5%), кампания „Възмездие“ (14,8%), протести против фашизма и неонацизма (11,1%). Основно действащо лице в тази рамка са протестиращи (26,6%), жертви и близки на жертвите (25,9%), политици (22,2%). За разлика от предишната рамка, тук въпросът се политизира като в една трета от материалите има политически елемент. Актът е етикетиран най-вече неутрално „убийство“ и доста по-рядко (14,8%) като „брутално убийство“. Както и в предишната рамка, в преобладаващата част от материалите липсва експлицирано отнасяне на случая към престъпления от омраза (74,1%), но тук, предвид темите, това е по-неочаквано. Още повече, в болшинството материали има препратки към други случаи на насилие или престъпления от омраза (81,5%). В по-малка част от публикациите се споменава рисковата група (74,1%), а едва в една пета са представени детайли от случая. Като цяло (96,3%) в тази рамка като жертва се приема убитият студент. И тук вина се приписва основно на институциите (56%) и на извършителите (36%), но присъстват още законите, политиците, радикалните елементи в обществото, цялото общество. Преобладаващата оценка е негативна (96,3%) и в по-голямата част от материалите оценката е експлицирана ясно (88,9%). Както и в предишната рамка, и тук преобладаващо не се приписват дивиденди (96,3%). По отношение на последствията, като застрашени от случая се оценяват преди всичко обществото и социалните отношения (95%), а също и рисковата група на ЛГБТ хората (25%). В болшинството от материалите не са представени гледна точка и аргументи на крайно десни политици, но трябва да се каже, че в тази рамка са всички материали (22,2%) в които те все пак присъстват. Тук са и всички, макар и не преобладаващи като дял публикации (11,1%), в които има реч на омраза. В тази рамка като правило се предлагат промени, при това предимно специфични и конкретни (51,9%). Най-често се предлагат промени, касаещи съдебната система и процедури (45%), но също се предлагат промени, касаещи политика и политики, конкретни закони против престъпления от омраза, както и социални промени. Макар и да не преобладават като дял, в голяма част от публикациите е отправен призив за действие към хората, свързан с включването им в граждански инициативи и акции (40,7%).

Анализът на разпределението и зависимостите на интерпретативните рамки по отношение на регистрационните променливи, които не участват като входни при клъстерирането, също показва интересни резултати. Значима зависимост и идеална корелация (Pearson = 1), което е много рядко, се измерва между интерпретативната рамка и релевантността на материалите. Както беше споменато, в първата интерпретативна рамка акцентът е изцяло върху убийството и делото срещу обвинените за извършването му младежи и всички материали са изцяло и единствено посветени на

случая. Във втората рамка случаят се разглежда в контекст на протести или заедно с други подобни актове на насилие, като пример или като част от процес или тенденция, а не като уникален случай.

Не се наблюдава корелация по отношение на датата, т.е. двете интерпретативни рамки се развиват независимо от времето и по-скоро паралелно. Липсва значима зависимост също така и между политическия уклон на медията и приоритетно отразяваната интерпретативна рамка. Има зависимост обаче по отношение на конкретната медия (Pearson = -0,455). Така, рамката „Съдебно дело“ е отразена само в три медии – по-скоро десните Дневник и ПИК и политически неутралния сайт Днес, докато рамката „Неодобрение и протести срещу насилие“ присъства във всички медии, публикували материали, свързани със случая.

Като цяло, въпреки разликите между интерпретативните рамки, съществените прилики между тях говорят за това, че в този случай те представляват по-скоро различни акценти и допълващи се гледни точки, а не - конкуриращи се и противоречащи си интерпретации. За разлика от другите изследвани случаи, и в двете интерпретативни рамки актът и последващите го събития се разглеждат като негативно, морално укоримо действие, носещо опасност и вреда.

Това е така, защото от една страна, в този случай липсват медийно ангажирани заинтересовани лица с активна стратегия за легитимиране на събитията и ролята си в тях, които да се опитват да наложат своята гледна точка. От значение при представянето на този случай е също и това, че той се появява в медиите доста по-късно от самия акт на омраза, поставил начало на събитията. Така, когато започва отразяването на събитията, позицията на едната заинтересована страна – извършителите на престъплението, вече е претърпяла морално осъждане и е попаднала т. нар. „спирала на мълчанието“ [16]. Доколкото се касае за убийство, в този случай сблъсъкът на ценностни редове и морални кодове е предопределен и неравностоен. Актът на омраза и самата омразата са основани на хетерономната представа за абнормалност, девиантност и дори опасност на хомосексуалността, която е част от хегемонната култура [17]. Тези представа обаче не може да бъде противопоставена на нормите, свързани със стойността и неприкосновеност на човешкия живот, който са не само част от хегемонната култура, но и фундаментална ценност. Тъй като не успяват да наложат своята позиция и да легитимират поведението си чрез интерпретативна рамка и оправдаващи дефиниции, които да резонират с убежденията на публиката, извършителите и хората, подкрепящи тяхната позиция, попадат в медийна изолация и свеждат медийните си изяви по случая до минимум.

Трябва да се каже, че въпреки неуспеха да се наложи като легитимна и да се превърне в цялостна рамка, оправдаващата интерпретация, според която Михаил Стоянов е нападат, защото е бил идентифициран като принадлежащ към ЛГБТ групата, очевидно за извършителите е имала роля на задвижваща дефиниция за насилие. Също така, може да се предположи, че в техния социален кръг това е достатъчно основание за насилие и актове на омраза, т.е. за тях нормализирането на този тип социално обусловена омраза е налице. За останалите обаче, които не са част от този социален кръг, това твърдение е в пряко противоречие с фундаменталните човешки ценности и вместо оправдаваща дефиниция е илюстрация на моралната несъстоятелност на тезата на убийците и доказва обосноваването на обвиненията.

Интерпретативни рамки при отразяване на сблъсъците пред Баня Башь

Клъстерният анализ въз основа на тридесет и шестте променливи, съставляващи елементите на рамката в този случай, определя две интерпретативни рамки, в които се представят събитията. Според средната стойност на силуетите на обединяване и разединяване (0,5)

качеството на клъстерите е добро. Отношението между големините на двата клъстера е 3, 94 като единият съдържа 34 публикации (20,2%), а другият – 134 (79,8%). Най-важният прогнозен за разпределението индикатор е оценката на случая и акта - с важност 1. Други важни прогнозни за разпределението индикатори са приписването на вина, етикетирание на акта, посочване на жертва, наличие на оправдаващи интерпретации нормализиращи омразата и насилието.

Първият клъстер, съдържащ 20,2% от медийните материали, представлява интерпретативната рамка, която условно може да бъде наречена „одобрение към защитаващите реда действия на Атака“. В тази интерпретативна рамка събитията около стълкновенията са определени основно като защита на закона и законността от страна на привържениците на п. Атака (67,6%) и на второ място - като политически инсинуации и провокации от опонентите на Атака (26,5%). Преобладаващата оценка за разигралите се пред Баня Башъ събития е положителна (97%) и в повечето случаи е ясно експлицирана (88,2%). Изразител на тази теза е основно Волен Сидеров, както и неговите най-приблизени съпартийци. В повечето от материалите не се споменава омраза или предразсъдъци и липсват препратки към други случаи на насилие, но са посочени определени детайли от събитията. Според тази интерпретативна рамка вина за събитията носят мюсюлманите (85,3%) и политическите опоненти на п. Атака (44,1%), а жертва на събитията е Волен Сидеров (64,7%) и обществото (35,3%). В най-голяма степен бъдещи дивиденди се приписват на политическите опоненти на п. Атака (55,9%) и се отричат дивиденди и полза за Волен Сидеров и п. Атака. Важно е също така, че макар и да не преобладават като дял почти всички споменавания на дивиденди и полза за мюсюлмани и ислямисти (приравнени в тази рамка) и НПО са в тази рамка. Според тази интерпретативна рамка събитията и по-скоро реакциите представляват опасност преди всичко за Волен Сидеров. Макар и по-малко като дял, материалите, предлагащи промени, предлагат преди всичко промени в сферата на реда и сигурността, както и в сферата на политиката и политиките. В повечето материали има реч на омраза (70,6%) и в почти всички има оправдаващи интерпретации водещи до нормализация на омразата (94,1%).

Вторият клъстер, съдържащ 79,8% от медийните материали, представлява интерпретативната рамка, която може условно да бъде наречена „неодобрение към стълкновенията и насилието“. В тази интерпретативна рамка събитията са етикетирани основно като нападение и насилие срещу български мюсюлмани (59,7%), а също така – на второ място и като политически провокации от страна на Волен Сидеров и п. Атака. Оценката на акта и събитията в тази рамка е почертано негативна (97%) и в болшинството материали това е експлицирано ясно (82,8%). Основен изразител на тази гледна точка и рамка са политици и обществени дейци (51%) като впечатление прави широкият кръг хора, които критикуват стълкновенията, както и фактът, че критичните позиции намират официално изражение под формата на петиции, декларации, становища на парламентарни групи и пр. В повечето материали от тази рамка липсва отнасяне на действията към предразсъдъци и омраза, но трябва да се отбележи, че именно тук са почти всички материали, в които се говори за омраза и всички, в които се критикуват събитията като заплаха за етническия мир. В 92,5% от материалите в тази рамка вина за събитията се приписва на Волен Сидеров и симпатизантите му. Според тази рамка жертва на стълкновенията и последващите събития е преди всичко обществото (70,9%), а също така и мюсюлманите (23,9%). В повечето материали липсват препратки към други случаи на насилие, а делът на материалите съдържащи детайли и тези без е равен. Според повечето материали дивиденди има Волен Сидеров (59%). В тази рамка са всички материали, макар и малко, според които дивиденди има и ДПС. По отношение на бъдещата опасност от развитието на събитията в тази рамка повечето

материали приписват такава за обществото и социалните отношение. Важно е, че тук са всички материали, според които може да има заплаха за мюсюлманите, както и повечето, според които опасност би могла да възникне за „истинските“ патриоти. Според никой от материалите в тази група бъдеща опасност не заплашва Волен Сидеров. В повечето публикации от тази рамка липсва реч на омраза, както и оправдаващи омразата или насилието интерпретации.

Не се наблюдава корелация на типа медия според политическата ориентация и интерпретативната рамка. Това е така, от една страна, защото по-скоро десните, по-скоро левите и медиите без определен уклон, макар и да дават трибуна предимно на изразители на рамката на неодобрение, представят и гледната точка на Волен Сидеров и п. Атака. От друга страна, крайно-десните, патриотически и националистически медии, с изключение на в. Атака, отразяват мнения и публикуват материали, които също попадат в рамката на неодобрение. Забележително е, че всички материали, публикувани в телевизия СКАТ, сайта на ВМРО и Бултаймс са изцяло критични и попадат в рамката на неодобрение. Изцяло критични са и публикуваните във в. Дума материали, както би могло да се очаква. Също очаквано, изцяло позитивни и попадащи в рамката на одобрение са материалите, публикувани във в. Атака. Важен детайл, заслужаващ по-детайлен анализ е споменатият вече факт, че с изключение на в. Атака, останалите патриотически и националистически медии публикуват материали изцяло и единствено критикуващи стълкновенията и изразяващи ясно експлицирано неодобрение. Експлицирано неодобрение изразяват и лидерите на другите две по-големи патриотични партии в интервюта пред други медии. Според материали на СКАТ, Атака са „лъжепатриоти“, „фашисти“ (репортаж по СКАТ, 21.05.2011), а според ВМРО „това е много глупава провокация“ (К. Каракачанов пред ВМРО, 20.05.2012), „това, което направи Сидеров, не е национализъм, а кретенизъм... това е просто престъпление“ (К. Каракачанов пред БГНЕС от 26.05.2011 г., цитирано по „Патриотичната чалга на министър Каракачанов“, Бултаймс, 17.05.2017 г.). Въпреки сравнително големия си брой, публикациите, посветени на темата за стълкновенията и ролята на Сидеров са в ограничен времеви диапазон, в който политическата конюнктура и по-специално противопоставянето и конкуренцията между трите патриотични партии определят интерпретативната рамка. Така, и ВМРО, и СКАТ се противопоставят и критикуват молитвите извън джамията и силното ѝ озвучаване, като медиите им изобилстват с материали за това всеки петък след датата на стълкновенията. В тези материали обаче не се прави препратка към Волен Сидеров и неговите протести, сякаш двете теми нямат връзка помежду си и всяка партия се опитва да спечели симпатии с тези си позиция независимо от останалите. А впоследствие, когато трите партии се обединяват и предприемат общи протести, темата за стълкновенията пред Баня Башъ през май 2012 повече не се коментира в партийните издания.

Разликите и противопоставянето между паралелните нормативни редове са ясно видими в интерпретативните рамки, чрез които събитията биват обговаряни и медиализирани в опит за легитимация или рационализация. От двете страни на разразилите се скандали са ангажирани заинтересовани лица със социална роля, предполагаща активна позиция и интензивно медийно присъствие. Политизирането на скандалите, абсолютно неизбежно при този случай, доколкото заинтересовани лица, а и извършители са именно политически фигури, също допринася за плътността на медийното отразяване и диференцираността на рамките и интерпретациите.

Ясно диференцирани, рамките, в които са представяни събитията, са изцяло различни и разминаващи се, дори в някакъв смисъл паралелни и огледални. В същото време, те са вътрешно последователни и издържани в своята собствена логика и отрязват специфична идея за света и обществото, завършена символна вселена [18]. Така, от една

страна се разгръща рамката, според която действията на В. Сидеров и неговите привърженици са етикетирани като защита на реда и която одобрява тези действия, а от друга – рамката, според която това е насилие към мирни граждани и която не одобрява тези действия.

Важен детайл е влиянието на външни събития и интереси, на минали събития и вече формирани отношения, които определят в голяма степен позицията на различни заинтересовани лица, институции и медии. Най-ясен пример за това са критиките и активното противопоставяне на действията на В. Сидеров от страна другите две по-значими патриотични партии, отразени в тв. СКАТ и информационния сайт на ВМРО. Също, тук трябва да се посочи ангажирането на държавата с позицията на Сидеров и неговите привърженици в хода на развитие на събитията, продиктувано от нуждата да се защитят предишни действия и бездействия.

Интерпретативни рамки при отразяване на случая с отец Паоло Кортези

Според клъстерния анализ в този случай интерпретативните рамки, в които се представят събитията, са три. Клъстерирането е въз основа на двадесет и осемте променливи, съставляващи елементите на рамките, като средната стойност на силуетите на обединяване и разединяване (0,4) говори за добро качеството на клъстери. Отношението между големините на трите клъстера е 3,50 като най-малкият съдържа 8 публикации (15,7%), а най-големият – 28 (54,9%). Най-важният прогнозен за разпределението индикатор е етикетът, с който е обозначен акта - с важност 1. Други важни прогнозни за разпределението индикатори са детайли на случая, оправдаващи интерпретации, оценка на случая и акта.

Първият клъстер, съдържащ 54,9% от медийните материали, представлява интерпретативната рамка, която условно може да бъде наречена „неодобрение към омразата срещу бежанци“. В тази интерпретативна рамка събитията са определени основно като проявление на омраза и заплахи срещу бежанци (92,9%) и са оценени еднозначно като негативни (100%). Основно действащо лице в тази рамка са гражданите (49,4%) и отец Кортези (39,3%). Основна тема са протестите и реакциите в защита на бежанците и отец Кортези (50%), следвани от материали за реакциите на самия Кортези (25%). Според преобладаващата част от публикациите в тази рамка (53,6%) жертва на събитията са бежанците и отец Кортези, а вина и отговорност се приписва на обществото и социалните отношения. Като правило не се приписват дивиденти от събитията на никого, но трябва да се каже, че тук са всички материали, в които все пак дивиденти се приписват – на фашистки и крайно десни организации (3,6%) и на комунисти (7,1%). В най-голяма степен събитията се оценяват като носещи опасност за обществените отношения. Тази интерпретативна рамка се характеризира с по-висока степен на приписване на омраза (46,4%) като мотив за събитията и действията на опонентите, както и по-висока вероятност за препратки към други случаи на омраза (25%). Във всички материали е спомената рисковата група и в болшинството са посочени детайли на събитията. В повечето материали липсват оправдаващи насилието интерпретации, не са представени аргументи на крайно десни политици и лидери на мнение и не е използвана реч на омразата. В тази рамка по-често отколкото в другите две биват предлагани промени, като преобладаващо това са абстрактни и общи промени преди всичко в сферата на социалните отношения и обществото.

Вторият клъстер, съдържащ 29,4% от материалите, представлява интерпретативна рамка, която условно може да бъде наречена „одобрение към протести на граждани“. В тази интерпретативна рамка събитията са етикетирани като нежелание на гражданите да приемат бежанците (73,3%). Оценката на събитията и акта е предимно позитивна (86,7%) и имплицитна (80%). Основна тема на болшинството материали са

реакциите на Паоло Кортези към неприемането на бежанците (40%) както и протести срещу бежанците (26,7%). Основно действащо лице е Паоло Кортези (53,3%) като най-често той е посочен като отговорен за събитията. В болшинството материали липсва приписване на предразсъдък или омраза, но във всички е спомената рисковата група. Като жертва преобладаващо е оценено обществото (73,3%). В повечето материали не се правят препратки към други случаи на насилие от омраза или предразсъдък, както и не са посочени детайли. Дивиденти не са приписани на никого. В сравнение с другите две рамки, тук в по-голяма част от материалите присъстват оправдаващи насилието и омразата интерпретации (40%). Подобно, по-често, в сравнение с другите рамки, са представени аргументи на крайно десни политици и лидери на мнение (20%), както и реч на омраза (20%).

Третият клъстер, съдържащ 15,7% от публикациите, представлява интерпретативна рамка, която условно може да бъде наречена „препратки към случая“. В тази интерпретативна рамка случаят е дефиниран с по-общото „казус, проблем, скандал“ и основна тема на публикациите са преди всичко политически актове, свързани със случая, но без да имат непременно отношение към актовете на омраза. В тази рамка основно действащо лице са съдията от ВКС Лозан Панов (50%), политици, (25%), граждани (12,5%) и други свещеници (12,5%). В болшинството от материалите в тази рамка, за разлика от останалите, присъства политически елемент. Най-често не се споменава рисковата група и напълно отсъства приписване на омраза и предразсъдък като мотивиращи действията на протестиращите, както и препратки към други случаи на мотивирано от омраза или предразсъдъци насилие. За заплахите срещу свещеника не се говори, не се споменават каквито и да е детайли от събитията. Преобладаващо събитията се определят като заплашващи социалните отношения и обществото, а вина се приписва на политиците. Събитията са оценени предимно негативно (87,5%). Изцяло липсват оправдаващи насилието интерпретации, както и мнения и аргументи на крайно десни политици или реч на омразата. Предлагат се предимно специфични промени в областта на съдебната система и законодателството.

Що се отнася до регистрационните променливи, значима връзка на интерпретативната рамка се наблюдава по отношение на датата (Cramer's $V = 0,866$), конкретната медия (Cramer's $V = 0,569$) и релевантността на публикацията (Cramer's $V = 0,614$). При релевантността, корелацията се изразява в това, че болшинството от публикациите в рамките на одобрение и неодобрение са изцяло посветени на случая, докато в преобладаващия дял публикации от рамката на препратките, случаят само се споменава като контекст на събитията, на които е посветен материалът. По отношение на времевата променлива, отново рамката на препратките изпъква като различаваща се. Най-съществена е по-късната ѝ поява, а трябва да се отбележат и различаващите се пикове на активност, които са свързани със странични събития, а не с централните събития от сюжетната линия на случая, а именно - протестите.

Интересно е разпределението на трите рамки в конкретните медии. Както би могло да се очаква, в крайно десния Бултаймс е отразена само рамката на одобрение към протестите. Не е очаквано обаче това да е приоритетно отразяваната рамка и в по-скоро десния ПИК и в левия в. Дума.

Така, анализът на интерпретативните рамки констатира ясно диференциране и противопоставяне между позициите и нормативните ценности, следвани от различните заинтересовани лица, видими в две от рамките. Рамките „одобрение към протестите на гражданите“ и „неодобрение към омразата срещу бежанци“, са изцяло различни и разминаващи се, дори в някакъв смисъл паралелни и огледални като в същото време са вътрешно последователни и издържани в своята собствена логика. Влиние оказва това, че и в този случай от двете страни на събитията са ангажирани заинтересовани лица с

активна позиция и социална роля, предполагаща медийно присъствие. Наблюдава се ясна тенденция към политизиране на скандала, която също допринася за по-широко медийно отразяване, а и „втвърдяване“ [19] на позициите. Специфика тук е това, че събитията са използвани не само преинтерпретирани в рамките на участниците и защитниците на двете противоположни събития, а и впоследствие за легитимация на други позиции, което е видимо от третата рамка. Друга важна характеристика, проличаваща при интерпретативните рамки е влиянието на предишни събития, в които отново може да се открие политически оттенък. Макар и без връзка с настоящия случай и скандалите с бежанците или заплахите към Паоло Кортези тези предишни случаи и позиции пряко повлияват отразяването и отношението. Това води до донякъде неочаквани рамки и интерпретации, неочаквани оправдаващи агресията интерпретации като ярък пример, който може да се посочи е критичната към бежанците и свещеника позиция на левия в. Дума.

Обобщение и дискусия

Анализът на медийните публикации, отразяващи трите изследвани случая на насилие и агресия, мотивирани от омраза и предразсъдъци, разкрива ясни специфики на разнородните и диференцирани интерпретации и рамкиране на събитията от различните заинтересовани лица. Рамките и интерпретациите, които се идентифицират, не са произволни, а са подчинени на правилата и нормите, структуриращи социалния свят и изграждащи, от една страна, хегемонната култура [20], а от друга – социалните категоризации и себекатегоризации [21] на участниците и заинтересованите лица. Именно затова интерпретативните рамки и оправдаващите интерпретации, идентифицирани в публикациите, отразяват и разкриват специфичните ценностни редове и морални кодове, като са едновременно “механизми, вградени в дискурса“ и “вътрешни структури на ума” [22] езикови форми и задвижващи поведението дефиниции.

Като се изключат особеностите, породени от характера на действията и специфичните таргетиращи групи в трите случая, една от най-съществените разлики между трите случая е липсата на явно противопоставяне между двете идентифицирани интерпретативни рамки при медийното представяне на убийството на Михаил Стоянов. От една страна, за разлика от другите два случая, тук липсват медийно ангажирани заинтересовани лица с активна стратегия за легитимиране на събитията и ролята си в тях, които да се опитват да наложат своята гледна точка. От друга, когато започва отразяването на събитията, позицията на едната заинтересована страна – извършителите на престъплението, вече е претърпяла морално осъждане. Доколкото се касае за убийство по хомофобски подбуди, извършителите няма как да успеят да наложат своята позиция и да легитимират поведението си чрез интерпретативна рамка и оправдаващи дефиниции, които да резонират с убежденията на публиката.

В другите два случая - ексцесиите пред Баня Башъ и скандалът в Белене – разликите и противопоставянето между паралелните нормативни редове и символни вселени са ясно видими и в интерпретативните рамки и в оправдаващите интерпретации. Както в случая с агресията пред софийската джамията, така и в случая с протестите и заплахите срещу имигрантите в Белене, от двете страни на разразилите се скандали са ангажирани заинтересовани лица със социална роля, предполагаща активна позиция и интензивно медийно присъствие. Политизирането на скандалите, абсолютно неизбежно при Баня Башъ и донякъде закономерно при Белене, също допринася за плътността на медийното отразяване и диференцираността на рамките и интерпретациите.

Ясно диференцирани, рамките, в които са представяни събитията в тези два случая, са изцяло различни и разминаващи се, дори в някакъв смисъл паралелни и огледални. В

същото време, те са вътрешно последователни и издържани в своята собствена логика и отрязват специфична идея за света и обществото.

Важно е също да се каже, че оправдаващите интерпретации и рамки, макар и да служат за нормализация на омразата и актовете на омраза, не трябва непременно да съдържат квалификации или език на омраза. Освен това, имат най-голям рационализиращ потенциал, когато почиват на реални и в определен смисъл реалистични страхове, на широко разпространени предразсъдъци или схващания, които са вече институционализирани и част от социалните норми. В тази връзка, същественият въпрос, който възниква особено при третия изследван случай, е дали и как би могло в анализа да се прецени доколко става въпрос за рационални аргументи и действителна заплаха или за рационализация на омразата и предразсъдъците. В същото време трябва да се има предвид, че процесите на нормализация на социално обусловената омраза и обективизирането ѝ в престъпления на омраза протичат непрестанно, а освен това и за различни социални групи и индивиди - както за такива, които не представляват опасност, така и за такива, които представляват. В резултат, нормализацията на омразата води до по-високи рискове по принцип за обществото като цяло и за отделните групи поради реципрочността на омразата. Така, в някои ситуации границата между рационализации и рационални аргументи не е толкова ясна, а преценката до голяма степен е въпрос на самокатегоризация и предположение относно това в коя от групите – на ‚ние‘ или ‚те‘ спрямо извършителите, попада този, който преценява.

Благодарности

Авторът благодари за финансовата подкрепа на проект „Радикализиране във всекидневието: фактори и механизми за нормализация на радикалността и насилието сред младежи“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ (договор ДМ 05/3 от 14.12.2016).

Цитати и бележки:

- [1] Perry, B. (2001). *In the Name of Hate: Understanding Hate Crimes*. Psychology Press.
- [2] Ashforth, B. E., & Anand, V. (2003). The normalization of corruption in organizations. In R. M. Kramer & B. M. Staw (Eds.), *Research in Organizational Behavior*, 25: 1-52.
- [3] Berger, P., & Luckmann, T. (1991) [1966]. *Social construction of reality*. Penguin Books
- [4] Hogg, M. A., & Abrams, D. (1998). *Social Identifications: A Social Psychology of Intergroup Relations and Group Processes*. *Contemporary Sociology*. Routledge.
- [5] Perry, B. (2001). *In the Name of Hate: Understanding Hate Crimes*. Psychology Press
- [6] Iganski, P. (2008). *'Hate Crime' and the City*. Policy Pres.
- [7] Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. *Education* (Vol. 79), 21.
- [8] Matthes, J., Kohring, M. (2008). The content analysis of media frames: Toward improving reliability and validity. *Journal of Communication*, 58(2), 258–279.
- [9] Entman, R. (1993). Framing toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58.
- [10] Matthes, J., Kohring, M. (2008). The content analysis of media frames: Toward improving reliability and validity. *Journal of Communication*, 58(2), 258–279. 263.
- [11] Амнести интернешъпъл. (2015). Missing the point. Lack of adequate investigation of hate crimes in Bulgaria, Index: EUR 15/001/2015.
- [12] White, M. D., & Marsh, E. E. (2006). Content Analysis: A Flexible Methodology. *Library Trends*, 55(1), 22–45.
- [13] Riffe, D., Freitag, A. (1997). A content analysis of content analyses: Twenty-five years of journalism quarterly. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 74(3), 515-524.
- [14] Gerhards, J., & Schäfer, M. S. (2010). Is the internet a better public sphere? Comparing old and new media in the USA and Germany. *New Media & Society*, 12(1), 143–160.

- [15] Sarstedt, M., & Mooi, E. (2014). Cluster analysis. In *A concise guide to market research* (pp. 273-324). Springer, Berlin, Heidelberg.
- [16] Noelle-Neumann, E. (1984). *Spiral of silence: Our social skin*. Chicago, University of Chicago Press.
- [17] Sykes, G. M., & Matza, D. (1957). Techniques of neutralization: A theory of delinquency. *American sociological review*, 22(6), 664-670.
- [18] Berger, P., & Luckmann, T. (1991) [1966]. *Social construction of reality*. Penguin Books
- [19] Berger, P., & Luckmann, T. (1991) [1966]. *Social construction of reality*. Penguin Books
- [20] Perry, B. (2001). *In the Name of Hate: Understanding Hate Crimes*. Psychology Press
- [21] Hogg, M. A., & Abrams, D. (1998). *Social Identifications: A Social Psychology of Intergroup Relations and Group Processes*. *Contemporary Sociology*. Routledge.
- [22] Kinder, D. R., Sanders, L. M. (1990). Mimicking political debate with survey questions: The case of white opinion on affirmative action for blacks. *Social Cognition*, 8, 73-103.

Библиография:

1. Амнести интернешънъл. (2015). Missing the point. Lack of adequate investigation of hate crimes in Bulgaria, Index: EUR 15/001/2015
2. Ashforth, B. E., & Anand, V. (2003). The normalization of corruption in organizations. In R. M. Kramer & B. M. Staw (Eds.), *Research in Organizational Behavior*, 25: 1-52.
3. Berger, P., & Luckmann, T. (1991) [1966]. *Social construction of reality*. Penguin Books
4. Entman, R. (1993). Framing toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51-58.
5. Gerhards, J., & Schäfer, M. S. (2010). Is the internet a better public sphere? Comparing old and new media in the USA and Germany. *New Media & Society*, 12(1), 143-160.
6. Hogg, M. A., & Abrams, D. (1998). *Social Identifications: A Social Psychology of Intergroup Relations and Group Processes*. *Contemporary Sociology*. Routledge.
7. Iganski, P. (2008). *'Hate Crime' and the City*. Policy Pres
8. Kinder, D. R., Sanders, L. M. (1990). Mimicking political debate with survey questions: The case of white opinion on affirmative action for blacks. *Social Cognition*, 8, 73- 103.
9. Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. *Education* (Vol. 79). 21
10. Matthes, J., Kohring, M. (2008). The content analysis of media frames: Toward improving reliability and validity. *Journal of Communication*, 58(2), 258-279.
11. Noelle-Neumann, E. (1984). *Spiral of silence: Our social skin*. Chicago, University of Chicago Press.
12. Perry, B. (2001). *In the Name of Hate: Understanding Hate Crimes*. Psychology Press
13. Riffe, D., Freitag, A. (1997). A content analysis of content analyses: Twenty-five years of journalism quarterly. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 74(3), 515-524.
14. Sarstedt, M., & Mooi, E. (2014). Cluster analysis. In *A concise guide to market research* (pp. 273-324). Springer, Berlin, Heidelberg.
15. Sykes, G. M., & Matza, D. (1957). Techniques of neutralization: A theory of delinquency. *American sociological review*, 22(6), 664-670.
16. White, M. D., & Marsh, E. E. (2006). Content Analysis: A Flexible Methodology. *Library Trends*, 55(1), 22-45.